

ชื่อโครงการ : การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพงศ์ พวงงามชื่น²

ดร. อุดมลักษณ์ ดวงลกดก³

ระยะเวลาทำการวิจัย: 1 พฤษภาคม 2555 ถึง 30 เมษายน 2556

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยว วิเคราะห์ศักยภาพค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มแกนนำในพื้นที่ และเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นความสำคัญต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และใช้กระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT (Community-Based Tourism) เป็นแนวคิดหลักในการปฏิบัติการวิจัย เน้นความสำคัญไปที่การพัฒนาคนในชุมชนผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อทำการวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ประเด็น การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ แกนนำจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามประเด็นเป้าหมาย จำนวน 21 ราย และกลุ่มแกนนำใน 3 ตำบล ที่มีข้อมูลปัจจัยหลัก ปัจจัยเสริมใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง จำนวน 26 ราย ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับสองกลุ่มประชากรที่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Independent Samples) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS) ผลการค้นหากลับมาพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ใช้เครื่องมือเวทีชุมชนหาผู้ที่สนใจที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง โดยได้แกนนำจากหมู่บ้าน

¹คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กรุงเทพมหานคร

²คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³โรงเรียนสารภีพิทยาคม

เป้าหมาย ทั้ง 3 หมู่บ้านจำนวน 21 คน โดยแบ่งเป็น บ้านวัดจันทร์ จำนวน 8 คน บ้านดงสามหมื่น จำนวน 8 คน และบ้านเสาแดง 5 คน

ผลการวิจัยพบว่าจากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การค้นหาแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลไปยังการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผลจากกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มทำให้กลุ่มแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการการทำงานเป็นทีม มีศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชน และมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสังเกตได้จากหลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมีการจัดโครงสร้างกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถของแต่ละคน มีการสร้างกฎกติกาต่างๆ ของกลุ่ม การกำหนดอัตราค่าบริการและการจัดสรรรายได้สู่ชุมชนและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบันทึกเอกสารต่างๆ ที่จำเป็น เช่น บันทึกการประชุม บันทึกรายรับ-รายจ่าย บันทึกทะเบียนสมาชิก บันทึกคิวผู้นำเที่ยว เป็นต้นผลจากการวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็น การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่ากลุ่มทดลอง (Treatment Group) ได้คะแนนเฉลี่ย 26.24 คะแนน ซึ่งสูงกว่า กลุ่มควบคุม (Control Group) ที่ได้คะแนนเฉลี่ย 19.56 แสดงว่ากลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการวิจัย คือ ควรมี การขยายผลความรู้ไปยังพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักให้คนในชุมชนเพื่อเสริมพลังในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ขยายวงกว้างออกไป

คำสำคัญ : การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน, จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, แกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Project Name: Development of Community Potential for Community-based Tourism Management

Researchers' Names: Assistant Professor Duangporn Ornwarn¹
Assistant Professor Dr. Jakrapong Puang-ngarmchuen²
Dr. Udomlak Duanglokdok³

Project Fund: Emergency Budget as of Year 2012, Amounted Baht 984,000

Research Duration: May 1, 2012 – April 30, 2013

Abstract

The objectives of this research are to make analysis on community-based tourism development stakeholders, find its leaders, have their potentials analyzed, define strengths, weaknesses, opportunities and threats on tourism development for the local leaders as well as develop community potential so that they can be strong in community-based tourism management. Regarding this, Qualitative Research has been conducted with a focus on Participatory Action Research, using community-based tourism learning process as a main concept. The research paid more attention in the area of community people development through community potential development process for the management of community-based tourism. For Quantitative Research, it was aimed to evaluate and examine community people's knowledge and understanding in 2 major subjects, including community-based tourism management and community participation promotion by collecting data from 2 sampling groups, i.e. the Treatment Group, covering the total of 21 people, being the leaders in tourism management through the targeted development process and the Control Group, covering the total of 26 people, being both the official and non-official leaders in the 3 sub-districts with the major factors, internal and external environments similar to those in the Treatment Group.

In this research, quantitative analysis has been applied, using statistics, amount, percentage, mean, standard deviation and t-test for independent samples through SPSS program.

---

¹Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna

²Faculty of Agriculture Product, Maejo University

³Sarapeepittayakom School

The result of the research shows that, as from an analysis on community-based tourism development stakeholders and the search, through community's activities, for those who are interested to be ones' own community-based tourism development leaders; 21 leaders have been found from all the 3 targeted villages, i.e. 8 from Baan Wat Jan, 8 from Baan Dong Sam Muen and 5 from Baan Sao Dang. And the result obtained from the analysis on community-based tourism management leader potential reveals that there are factors that affect community-based tourism management. These enabled the appropriate designs of contents and activities for the development of community-based tourism management leader potential. The arrangement of activities that are related to group management potential development caused the community-based tourism development leaders to gain more knowledge and understanding about community-based tourism, teamwork and possess more group management potential. Some of the related examples include a formation of community-based tourism group in each community, the setup of group structure with committee selected based on the structure that matched with one's capability, an enforcement of rules and regulations within the group, fixing of service fees, appropriation of income for the community and making of necessary records, such as minutes of meeting, cash flow statement, members registration, tourist guide's job queue, etc.

An evaluation and examination made on the sampling groups' knowledge and understanding regarding the 2 major subjects, i.e. community-based tourism group management and the community participation promotion revealed that from the total of 30, the Treatment Group got the average of 26.24 marks which were higher than the Control Group who obtained the average of merely 19.56. And from the t-test for independent samples, it was found that the Treatment Group obtained the knowledge and understanding on the 2 major subjects, with statistically significant difference at 0.01, in comparison with the Control Group.

The suggestions that can be drawn from the research process are that the extension of knowledge and understanding in community-based tourism and the development of community-based tourism management leader potential should be carried out to the nearby areas in order to promote further the conservations of natural resources and environment, tribal ways of living, traditions, cultures and local wisdoms in the long run.

Keywords : *Community Potential Development, Community-based Tourism Management, Community-based Tourism Management Leaders*